

УДК 351.853(091)(477)

Аносова В. С.,
асистент кафедри всесвітньої історії
та історії України, Східноукраїнський
національний університет ім. Володимира Даля
(Україна, Сєвєродонецьк), anosovaV91@gmail.com

До історії охорони культурної спадщини українського народу

Автором розглянуто основні історичні періоди, котрі, в тому чи іншому сенсі стали переламними в історії розвитку української культури.

Відзначені найбільш значущі події та постаті української та російської історії, котрі вплинули на подальше формування культури. Коротко розглянуто визначні події, заходи та організації з охорони культурної спадщини за часів радянської влади та незалежної України до теперішнього часу.

Ключові слова: культурна спадщина, українська культура, формування культури.

Культурна спадщина фактично є головним способом та результатом існування культури. Те, що не входить до культурної спадщини, перестає бути культурою і в результаті припиняє своє існування. За своє життя людина встигає пізнати та увібрати в себе лише малу частку культурної спадщини. Останнє залишається після нас для інших поколінь і є культурним надбанням, історичним досвідом усіх народів та людства загалом. Однак таким воно може бути лише за умови свого збереження. Тому збереження культурної спадщини певною мірою перекликається зі збереженням культури в цілому.

Незважаючи на велику кількість досліджень, це питання залишається відкритим [12; 13]. Причина тому – відсутність громадської позиції серед населення в питанні охорони пам'яток культурної спадщини, що негативно відображається на збереженості об'єктів які мають історичну та культурну цінність.

Мета. Аналіз впливу окремих подій та постатей в історії на формування сучасної української культури.

З огляду на низький рівень збереженості пам'яток культурної спадщини в Україні, а також недбале ставлення до об'єктів які представляють культурну та історичну цінність серед населення, відсутність чіткої громадської позиції в питаннях збереження пам'яток. Доцільним є вивчення та аналіз основних історичних періодів, подій та постатей в українській історії, які мали значний вплив на подальше формування української культури та ставлення українського народу до його культурної спадщини. Проблема збереження об'єктів культурної спадщини, а саме пам'яток архітектури на території сучасної України залишається актуальною.

Як проблема охорони культурної спадщини є актуальною для всіх народних спільнот. Однак більш гостро вона постає перед західним суспільством. Схід в цьому сенсі істотно відрізняється від Заходу.

Історія східного світу розвивалася стрімко без будь-яких радикальних, революційних розривів поступовості. Вона базувалася на перейманні століттями освячених традицій і звичаїв. Східне суспільство досить спокійно перейшло від епохи давнини до Середньовіччя, від язичництва до монотеїзму, що поступово почало проявлятися ще з древності.

Всю подальшу історію Сходу можна визначити як «вічне Середньовіччя», де положення релігії, як фундаменту культури, залишалось неперушним. Схід

швидко розвивався, просувався вперед, та все ж, його погляд було звернено в минуле, до вікових традицій та цінностей. Цінність культурної спадщини завжди була беззаперечною. Збереження виступало як щось природне, щось що не потребує доказів та підтверджень. Проблеми виникаючі у сфері збереження пам'яток культури, для Східного світу носили головним чином технічний або економічний характер.

Історія західного суспільства, навпаки, позначилася глибокими, радикальними розривами. Перехід майже до кожної нової епохи характеризувався категоричною відмовою від культурних надбань минулих віків. Подекуди збереження та наслідування традицій минулого, збереження історичної пам'яті висміювалося, заборонялося та вважалося чимось ганебним. Перехід західного світу від Античності до Середньовіччя був бурхливим. Він супроводжувався значними масштабними руйнуваннями, втратами багатьох досягнень Античності, що відкинуло культурний розвиток Заходу на багато століть назад. Західний «християнський світ» зароджувався на руїнах античного, язичницького, більшість архітектурних пам'яток християнської культури зводилися з уламків та на місцях зруйнованих античних храмів. Епоха Відродження, в свою чергу, відмовилася від культурних традицій Середньовіччя яке потонуло у пітьмі неосвіченості, нав'язаного аскетизму під впливом інквізиції. Варто зазначити що результатом діяльності останньої стало майже повне винищення рухомих об'єктів культурної спадщини, давніх книг, рукописів, картин. Були забуті безцінні знання та традиції більш ранніх епох. Для епохи Нового часу вищою цінністю виступало майбутнє, тоді як минуле рішуче відкидалося.

Починаючи з епохи Відродження, в західній культурі релігія втрачає свою роль і значення, вона все більше відтісняється, стає декоративним додатком світського життя. Місце релігії поступово займає наука. Діячів науки перш за все цікавить все нове і не пізнане, їх погляди звернені у майбутнє.

Історія української культури розвивалась в контексті історії Росії та під впливом російської культури. Обидві культури, протягом тривалого історичного розвитку переймали одна від одної загальні риси та все ж залишалися самобутніми. Російську та українську культури відносять більше до західних культур, ніж до східних. Можливо, в меншій мірі ніж культури інших європейських країн та регіонів, але вони також супроводжувалися крутими поворотами і порушеннями поступовості. Їх еволюція ускладнювалася геополітичним становищем Росії, яка опинившись між Заходом і Сходом та розривалася між західним і східним шляхом розвитку. Не без втрат, та все ж таки обидві культури відшукали та ствердили свою самобутність. Тому проблема відношення і збереження культурної спадщини завжди існувала, часом стаючи досить гострою [13].

Починаючи з часів правління Володимира Великого та «наслідницького» хрещення Русі українська та російська культури різко змінили напрям розвитку, завдяки чому значна частина неповторної, автентичної культури була втрачена, а на її місце було штучно насажені засади чужих культур та релігій [16; 17].

Одним з таких переламних моментів для обох культур стало правління Петра I. Своїми реформами

він різко звернув Росію на Захід, загостривши проблему ставлення до її минулого. Однак, при всьому радикалізмі своїх намірів, Петро I зовсім не прагнув до повної відмови від минулого Росії та України яка на той час входила до складу Російської імперії, від її культурної спадщини. Навпаки, саме при ньому проблема охорони культурної спадщини вперше постає як цілком усвідомлена і вкрай важлива. За часів правління Петра I вживаються конкретні практичні заходи щодо збереження культурної спадщини. В кінці XVII століття за указом Петра проводяться виміри та розробляються креслення стародавніх буддійських храмів Сибіру. Важливим є той факт, що в роки, коли в Росії заборонялося – крім Петербурга – кам'яне будівництво, Петро видає спеціальний дозвіл про таке будівництво в Тобольську. У своєму наказі він зазначає, що метою зведення Тобольського є не оборона і військова дії, а показ величчя і краси російської будівельної справи [15].

Розпочате за часів Петром I знайшло продовження і при Катерині II. Вона видала укази про обмірювання, дослідження та облік будівель, що мали історико-художню цінність, а також про складання планів і описів древніх міст і про збереження пам'яток археології [3; 4].

На початку XX століття в Росії вже були розроблені основні закони про охорону пам'яток мистецтва та старовини, про охорону природи і про організацію природних і історичних заповідників. Були опубліковані «Проект закону про охорону пам'яток старовини в Росії» (1911 рік) і пакт М. Реріха про необхідність міжнародного вирішення питання про охорону культурних цінностей. Варто підкреслити, що пакт Реріха став першим у документом світової практики, який поставив це питання як глобальну проблему. Цей пакт був прийнятий Лігою Націй тільки у 1934 році, отримавши не зовсім справедливе найменування – «Вашингтонський пакт».

Ухваленню закону «Про охорону пам'яток в Росії» завадила Перша світова війна. Слід зазначити що, його прийняття могло виявитися проблематичним, оскільки в початковій редакції він торкався права приватної власності, включаючи статтю про «примусове відчуження нерухомих пам'яток старовини, що знаходяться в приватному володінні» [9; 10].

Після Жовтневої революції ситуація зі збереженням культурної спадщини різко загострилася. Проведена за революцією Громадянська війна мала наслідком руйнування і розграбування величезної кількості пам'яток, а також безконтрольне вивезення культурних цінностей за кордон. Робітники і селяни робили це з помсти і ненависті до своїх колишніх гнобителів. Інші соціальні верстви брали участь в цьому з виключно корисливих інтересів. Порятунку національного культурного надбання вимагав від влади енергійних і рішучих заходів.

Вже у 1918 році видано декрети радянської влади про заборону вивезення та продаж за кордон предметів особливого художнього та історичного значення, а також про реєстрацію, про взяття на облік і збереження пам'яток мистецтва та старовини. Особлива увага приділялася охороні пам'яників садово-паркового мистецтва та історико-художнього ландшафту. Зауважимо, що такого роду законодавчі положення про пам'ятки садово-паркового та ландшафтного мистецтва в світовій практиці були першими. Одночасно створюється

спеціальний державний орган у справах музеїв і охорони пам'яників.

Вжиті заходи мали позитивний результат. За чотири роки лише у Москві та Підмосков'ї було зареєстровано 431 приватну колекцію, обстежено 64 антикварних магазини, 501 церква і монастир, 82 садиби.

Велика Вітчизняна війна 1941–1945 рр. завдала об'єктам культурної спадщини по всьому Радянському Союзу величезної шкоди. Фашисти свідомо і цілеспрямовано руйнували найцінніші пам'ятники архітектури, розкрадали твори мистецтва. Особливо сильно постраждали стародавні російські міста Псков, Новгород, Чернігів, Київ, а також палацово-паркові ансамблі передмість Санкт-Петербурга. Їх відновлення почалося ще до закінчення війни. Незважаючи на важкі випробування і величезні труднощі, країни та суспільство знаходили в собі сили для відродження історико-культурної спадщини. Цьому сприяло прийнята у 1948 році урядова постанова, відповідно до якої заходи, спрямовані на поліпшення охорони пам'яток культури, значно розширювалися і поглиблювалися. Зокрема, тепер до пам'яників культури відносили не лише окремі будинки і споруди, а й міста, населені пункти або їх частини, які мають історично або містобудівну цінність.

З 60–х років XX століття охорона пам'яток культури здійснюється в тісній взаємодії з міжнародними організаціями та світовою спільнотою. Зауважимо, що наш досвід знайшов широке відображення в такому міжнародному документі, як прийнята в 1964 році «Венеціанська хартія», присвячена питанням збереження пам'яток культури та мистецтва [14].

До початку 70–х років охорона культурної і природної спадщини вже в повній мірі усвідомлюється світовою спільнотою як одна з глобальних проблем сучасності. З ініціативи Комітету всесвітньої культурної і природної спадщини при ЮНЕСКО, у 1972 році була прийнята Конвенція про охорону культурної та природної спадщини людства, а в 1976 році – Рекомендація щодо збереження історичних ансамблів. Результатом стало створення системи міжнародного культурного співробітництва, яку очолив згаданий Комітет. В його обов'язки входило складання списку видатних пам'яток світової культури і надання державам-учасникам допомоги в забезпеченні збереження відповідних об'єктів [8].

До цього списку серед інших увійшли: Московський і Новгородський кремлі, Троїце-Сергієва лавра: Золоті ворота, Успенський і Дмитрієвський собори у Володимирі, церква Покрова на Нерлі і Сходова вежа палат Андрія Боголюбського в селищі Богомолова; Спасо-Єфімов і Покровський монастирі, Різдваїний собор, Архієрейські палати в Суздалі, церква Бориса і Гліба в селі Кидекша, а також історико-архітектурний ансамбль на острові Кижі, центр Санкт-Петербурга та багато інших об'єктів історії та старовини.

Окрім допомоги по збереженню та захисту пам'яників Комітет надавав допомогу по вивченню кожної окремої пам'ятки, надаючи складне устаткування та послуги експертів.

Крім названих, в тісній співпраці з ЮНЕСКО в згаданий період працює також Міжнародна рада з питань збереження історичних місць і історичних пам'яників – ICOMOS, заснована 1965 році і об'єднує фахівців з 88 країн. До завдань ради входять охорона, реставрація та

консервація пам'яток. З ініціативи вищезазначеної ради було прийнято ряд важливих документів, спрямованих на вдосконалення охоронної справи у всьому світі. В тому числі Флорентійська міжнародна хартія з охорони історичних садів (1981 рік), Міжнародна хартія з охорони історичних місць (1987 рік) та Міжнародна хартія з охорони та використання археологічної спадщини (1990 рік) [2].

Серед недержавних організацій слід виділити Міжнародний центр з вивчення питань збереження та реставрації культурних цінностей – ICCROM, заснований у 1956 році у Римі, членами якого є 80 країн, включаючи Україну з 2016 року. До завдань центру входить навчання, розповсюдження інформації, проведення досліджень, організації співробітництва та проведення громадських кампаній. Також ICCROM сприяє нарощуванню потенціалу шляхом розвитку навчальних матеріалів, організації професійних навчальних тренінгів по всьому світі, проведення стажування та партнерських програм. З 1965 року центр проводить навчальні курси для фахівців у ряді напрямків, включаючи збереження археологічних знахідок, ведення архітектурних записів та інвентаризації, збереження архітектурних пам'яток, прийняття рішень по збереженню культурної спадщини, управління культурним надбанням, застережних заходів по збереженню у фондах музеїв та управління колекціями, що знаходяться під загрозою знищення. Окремі курси орієнтовані на конкретні матеріали, такі як камінь, дерево або колекції зображень, а інші зосереджені на збереженні культурної спадщини в конкретних регіонах, таких як арабський регіон або Південно–Східна Азія [1].

З проголошенням незалежності України в нашій державі почалися державотворчі процеси. В результаті котрих виникли не лише законодавча база та державний апарат, також виник ряд питань з культури, у тому числі необхідність створення власних, окремих від Росії організацій з питань збереження культурного надбання. В незалежній Україні на законодавчому рівні питаннями з охорони культурної спадщини займається Кабінет міністрів України, а також Міністерство культури України. До сфери управління Міністерства культури України входить ряд установ та організацій з питань охорони та збереження культурної спадщини українського народу. Серед них такі як: державна служба з питань національної культурної спадщини, державна служба контролю за переміщенням культурних цінностей через державний кордон, Український центр культурних досліджень [7].

На наш погляд, особливої уваги варте Українське товариство охорони пам'яток історії та культури (УТОПІК). Засноване ще у 1966 році і сьогодні виступає однією з недержавних організацій з питань охорони культурної спадщини.

Українське товариство охорони пам'яток історії та культури (УТОПІК) є благодійною науково–творчою громадською організацією. Метою товариства є збереження, реставрації, вивчення та пропаганда необхідності збереження пам'яток історії та культури, а також контролю за дотриманням законодавства про їх охорону і використання. За 52 років свого існування Товариство зробило вагомий внесок у справу виявлення і збереження пам'яток в Україні. Сьогодні важко

назвати хоча б одну відому пам'ятку, у благоустрі, ремонті або реставрації якої не приймало участь згадане товариство. участі. За кошти УТОПІК реставрувалися і пристосовувалися для нових потреб замки і фортеці у Вінницькій, Закарпатській, Тернопільській, Хмельницькій, Чернівецькій областях, відтворювалися Золоті Ворота в Києві, садиба батьків Т. Шевченка на Черкащині. За часів «радянського атеїзму» лише товариство наслідувалося фінансувати заходи з реставрації пам'яток культурної архітектури. Завдяки авторитету і фінансовій підтримці УТОПІК вдалося врятувати тисячі храмів і монастирських комплексів, унікальні зразки народної дерев'яної архітектури – кращі з них (близько 300) перевезені до Музею народної архітектури та побуту України, створений Товариством в 1969 році.

До кінця 1980–х років УТОПІК залишалось єдиною в Україні недержавною структурою, яка займалась збереженням пам'яток історії та культури, ніні ж є найбільшим і найбільш структурованим інститутом серед інших громадських організацій цього напрямку. У складі УТОПІК діють 24 обласні організації, а також прирівнюються до них Київська та Севастопольська міські та Кримська республіканська організації (до 2014 року). Організацій низового рівня (міських, районних, міжрайонних) і первинних осередків налічується близько 450.

Для поглибленої розробки окремих напрямків роботи УТОПІК створено ряд наукових і культурно–просвітницьких центрів: Науково–дослідний центр «Часи козацькі», культурологічний центр УТОПІК, Український центр біографічної некрополістики. З 1991 року діє загальна структура Національної академії наук України та УТОПІК – Центр пам'яткознавства.

Товариством проводиться широка просвітницька діяльність: заснування та видавництва інформаційно–методичних бюлетенів «Пам'ятки України: історія та культура» (1969–1989 рр., з 1989 року – всеукраїнський науковий журнал) та «Вісник УТОПІК» (1997–2003 рр.). З ініціативи Товариства в 1992 році був відновлений науковий історико–філологічний журнал «Київська старовина» – колишній друкований орган Київської Старої Громади (1882–1906 рр.). Сьогодні УТОПІК видає всеукраїнський журнал «Відлуння віків», (з 1994 року) і кілька наукових і науково–популярних видавничих серій. З 2006 року функціонує віртуальне представництво УТОПІК – Український пам'яткоохоронний інтернет–ресурс «Відлуння віків». В рамках пам'яткоохоронних програм Товариства проводяться численні публічні і наукові заходи, покликані привернути увагу як офіційних органів, так і широкої громадськості до пам'яткознавчої проблематики [18].

Висновки. Українська культура в процесі свого розвитку перетерпіла ряд переломних моментів які різко змінили шлях її розвитку. Відношення до української культури за різних історичних епох було не однозначним і це відобразилося на тій культурі яка дійшла до нас. Було втрачено значний масив історичного досвіду і це є трагедією для нашого народу, бо цей ресурс неможливо відновити.

На сьогодні, на теренах сучасної української держави, вкрай мало організацій і товариств подібних до УТОПІК, чия діяльність вносить неоціненний внесок у збереження об'єктів культурної спадщини.

Українська земля багата об'єктами культурної спадщини котрі потребують захисту. Зважаючи на це можна зробити висновок що, відносно незначна кількість організацій з питань захисту об'єктів історії та культури не можуть в повній мірі забезпечити охорону культурного надбання українського народу.

Список використаних джерел

1. ICCROM [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.iccrom.org/about/overview/history>
2. ICOMOS UA [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://icomos-ua.blogspot.com/p/blog-page_5851.html
3. Архітектурна спадщина Волині. Зб. наук праць. – Рівне: ПП ДМ, 2008. – 146 с.
4. Всеобщая история архитектуры. Том 12. Книга первая. Архитектура СССР под редакцией Н. В. Баранова. Авторы: А. И. Целиков, Ю. С. Яралов. – Москва: Стройиздат, 1975. – 755 с.
5. Духовна культура України в умовах нової соціальної реальності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://biog.in.ua/lekciya-ponyattya-kuleturni-viniknennya-j-istorichna-evolyuciya.html?page=75>
6. Закон України «Про охорону культурної спадщини» // Відомості Верховної ради. – 2000. – №39.
7. История законодательства в области охраны и реставрации памятников культуры [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://art-con.ru/node/5677>
8. Конвенция об охране всемирного культурного и природного наследия [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kgiop.gov.spb.ru/nasledie/konvenciya-ob-ohrane-vsemirnogo-kulturnogo-i-prirodnogo-naslediya/>
9. Лесик А. В. Охрана и рациональное использование памятников архитектуры. – Львов: Вища школа, 1987. – 128 с.
10. Оснос Ю. Октябрьская революция и памятники художественной культуры // Искусство. – Москва, 1940. – №6. – 66 с.
11. Правова охорона культурної спадщини України: Моногр. / Т. В. Курило; Львів. юрид. ін-т МВС України. – Л., 2005. – 156 с.
12. Правовые основы охраны памятников искусства и старины 1921–1922 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://moscow-museums.ru/pravovye-osnovyi-ohranyi-pamyatnikov-2/>
13. Прояснення специфіки східного і західного шляхів людського буття у світі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/89467/filosofiya/proyasnennya_spetsifiki_shidnogo_zahidnogo_shlyahiv_lyudskogo_buttja_sviti
14. Равикович Д. А. Охрана памятников истории и культуры в РСФСР 1917–1967 гг. // Труды НИИ музееведения и охраны памятников истории и культуры. – Москва, 1970. – №22. – 3127 с.
15. Реформы Петра I [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://historykratko.com/reformy-petra-1>
16. Хрещення Русі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uateka.com/uk/article/society/religion/928>
17. Хрещення Русі. Запровадження християнства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.stu.cn.ua/media/files/pdf/hres.pdf>
18. Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

References

1. ICCROM [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.iccrom.org/about/overview/history>
2. ICOMOS UA [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://icomos-ua.blogspot.com/p/blog-page_5851.html
3. Arhitekturna spadshhyna Volyni. Zb. nauk prac'. – Rivne: PP DM, 2008. – 146 s.
4. Vseobshhaja istorija arhitektury. Tom 12. Kniga pervaja. Arhitektura SSSR pod redakciej N. V. Baranova. Avtory: A. I. Celikov, Ju. S. Jaralov. – Moskva: Strojizdat, 1975. – 755 s.
5. Duhovna kul'tura Ukrai'ny v umovah novoi' social'noi' real'nosti [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://biog.in.ua/lekciya-ponyattya-kuleturni-viniknennya-j-istorichna-evolyuciya.html?page=75>
6. Zakon Ukrai'ny «Pro ohoronu kul'turnoi' spadshhyny» // Vidomosti Verhovnoi' rady. – 2000. – №39.
7. Istorija zakonodate'l'stva v oblasti ohrany i restavracii pamjatnikov kul'tury [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://art-con.ru/node/5677>

8. Konvencija ob ohrane vseirnogo kul'turnogo i prirodnoho nasledija [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://kgiop.gov.spb.ru/nasledie/konvenciya-ob-ohrane-vsemirnogo-kulturnogo-i-prirodnogo-naslediya/>

9. Lesik A. V. Ohrana i racional'noe ispol'zovanie pamjatnikov arhitektury. – L'vov: Vishha shkola, 1987. – 128 s.
10. Osnos Ju. Oktjabr'skaja revolucija i pjamjatniki hudozhestvennoj kul'turi // Iskustvo. – Moskva, 1940. – №6. – 66 s.
11. Pravova ohorona kul'turnoi' spadshhyny Ukrai'ny: Monogr. / T. V. Kurylo; L'viv. juryd. in-t MVS Ukrai'ny. – L., 2005. – 156 s.
12. Pravovye osnovy ohrany pamjatnikov iskusstva i stariny 1921–1922 goda [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://moscow-museums.ru/pravovye-osnovyi-ohranyi-pamyatnikov-2/>
13. Projasnennja specyfiki shidnogo i zahidnogo shljahiv ljudz'kogo buttja u sviti [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://pidruchniki.com/89467/filosofiya/proyasnennya_spetsifiki_shidnogo_zahidnogo_shlyahiv_lyudskogo_buttja_sviti
14. Ravikovich D. A. Ohrana pamjatnikov istorii i kul'tury v RSFSR 1917–1967 gg. // Trudy NII muzevedenija i ohrany pamjatnikov istorii i kul'tury. – Moskva, 1970. – №22. – 3127 s.
15. Reformy Petra I [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://historykratko.com/reformy-petra-1>
16. Hreshhennja Rusi [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://uateka.com/uk/article/society/religion/928>
17. Hreshhennja Rusi. Zaprovadzhenja hrystyjanstva [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.stu.cn.ua/media/files/pdf/hres.pdf>
18. Centr pam'jatkoznavstva NAN Ukrai'ny i UTOPIK [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

Anosova V. S., assistant professor of the Dept. of World History and Ukrainian History of the Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Ukraine, Severodonetsk), anosovaV91@gmail.com

To the history of the protection of the cultural heritage of the Ukrainian people

The author considers the main historical periods, which, in one way or another, became a breakthrough in the history of the development of Ukrainian culture. The most significant events and figures of Ukrainian and Russian history, which influenced the further formation of culture, were noted. The highlights, events and organizations for the protection of cultural heritage during Soviet and independent Ukraine until now are briefly reviewed.

Keywords: cultural heritage, Ukrainian culture, formation of culture.

* * *

УДК 338.48–6:7/8

Бондарчук-Чугіна І. Ю.,

кандидат історичних наук, доцент кафедри готельно–ресторанного і туристичного бізнесу, Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв (Україна, Миколаїв), rubkaz65@gmail.com

КУЛЬТУРА ЯК ЧИННИК ТУРИСТИЧНОГО ІНТЕРЕСУ І ТУРИСТИЧНОЇ МОТИВАЦІЇ

Розглядається туризм, як соціокультурний феномен. Розкривається роль структурних елементів культури у формуванні туристичного інтересу.

Ключові слова: туристичний інтерес, елементи культури регіону, культурний потенціал регіону, культурний туризм.

Сучасний туризм – це складний соціокультурний та історичний феномен, який з форми організації дозволяв та способу заняття вільного часу поступово перетворився у фактор світового значення нового століття й тисячоліття. Сьогодні він виступає в світі як глобальне явище, динаміка якого постійно зростає. Тисячоліття, що почалося, ставить перед людством завдання формування цивілізації і нових суспільних орієнтирів, направлених